

Statligt finansierat företagsfrämjande

**Hur kan det statligt finansierade företagsfrämjandet bli så
effektivt och ändamålsenligt som möjligt?**

Uppdragets innehåll och leveranser

- Regeringsuppdraget lämnades till Tillväxtanalys i juni 2024 och omfattar:
 - ✓ Översikt över hur det statliga företagsfrämjandet är organiserat
 - ✓ Hur många stöd och bidrag som förekommer
 - ✓ Vilka aktörer som lämnar dessa
 - ✓ Vilka kategorier som finns
 - ✓ Förslag på hur den statliga finansieringen sammantaget kan vara utformad
- Problembild och omvärldsbevakning samt åtgärdsförslag redovisades i januari 2025 ([PM 2025:01](#))
- Kartläggning av aktörer och belopp samt åtgärdsförslag redovisades i juni 2025 ([PM 2025:05](#))
- Slutrapport med åtgärdsförslag redovisades i januari 2026 ([PM 2026:01](#))

Ett bollhav eller ett system?

Det saknas ramverk och strategi avseende mål, styrning och organisation för företagsfrämjandet

Det saknas en vedertagen definition av statligt finansierat företagsfrämjande

Aktörerna har olika organisationsformer och återfinns på flera departement

Företagsfrämjandet är svårt att överblicka och komplext eftersom åtgärder hanteras av många olika aktörer

Företagsfrämjandet är organiskt framvuxet av olika aktiviteter som har varierat över tid och i omfattning

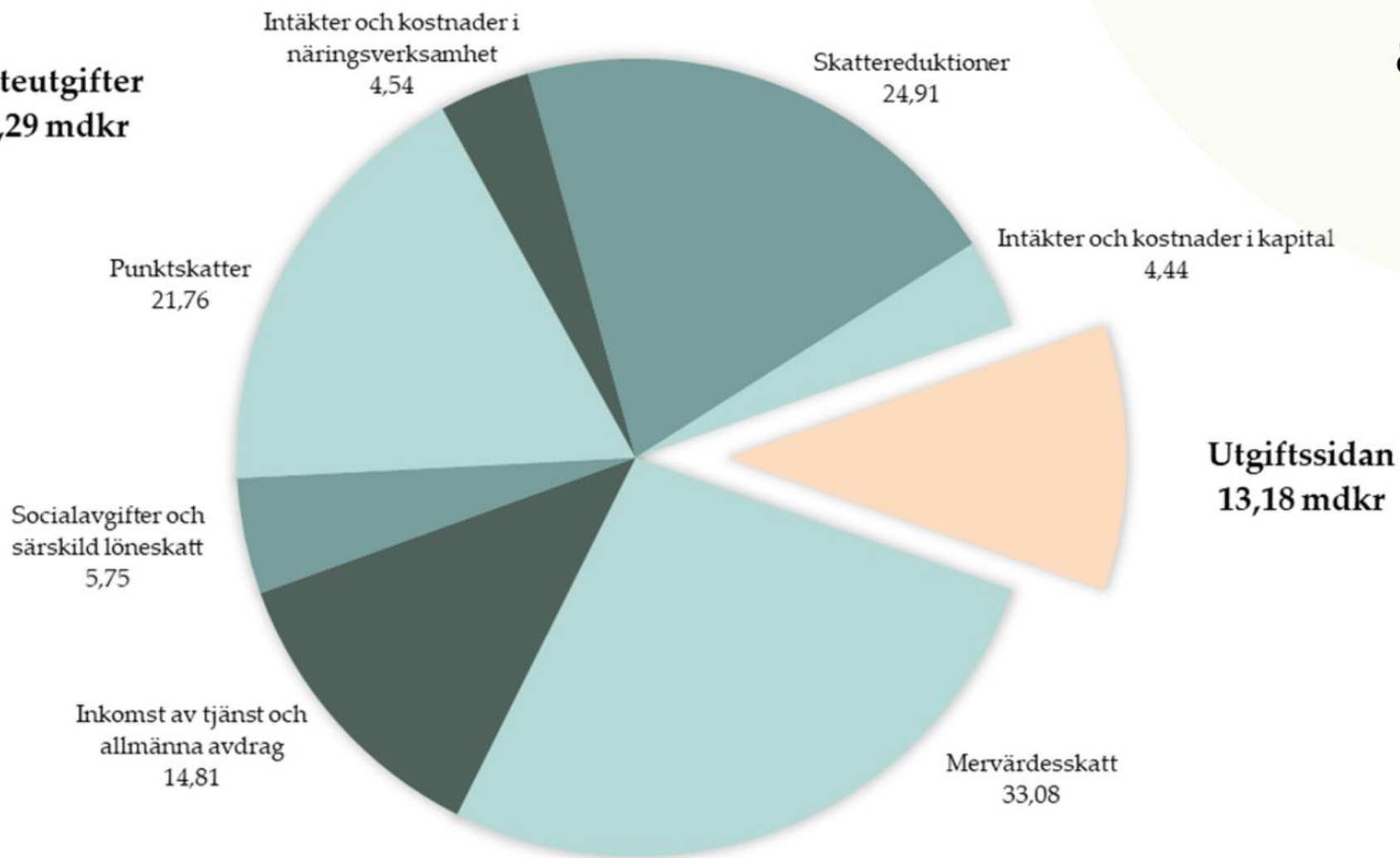
Ansöknings- och rapporteringssystemen är administrativt komplicerade vilket kan premiera projektvana och större stödmottagare

“Statligt finansierade aktiviteter som i första hand syftar till att främja investeringar, förbättra konkurrenskraften eller stödja företagens ekonomiska utveckling.”

122 miljarder kronor för företagsfrämjande aktiviteter 2025

Skatteutgifter
109,29 mdkr

Utgiftssidan
13,18 mdkr

Sakanslag och förvaltningsanslag (utgiftssidan)

37
beräknade
sakanslag
13,18 mdkr

18
oberäknade
sakanslag
100 mdkr

Oberäknade
förvaltnings-
kostnader för
66 myndigheter

Utbildning och forskning 4,53 mdkr
34.4%

Infrastruktur 2,70 mdkr
20.5%

Jordbruk 2,22 mdkr
16.8%

Näringslivsutveckling 3,73 mdkr
28.3%

Skattningen av de företagsfrämjande beloppen på utgiftssidan är i underkant då flera anslag inte kunde beräknas

Kostnaderna för förvaltning och hantering av medel kunde inte beräknas

Det finns få utvärderingar och särskilt effektutvärderingar

66 myndigheter men många fler aktörer

Många aktörer hanterar olika typer av åtgärder

Avsaknaden av effektutvärderingar är inte synonymt med att aktiviteterna ej har effekt

**Åtgärdsförslag
första
delredovisningen
(PM 2025:01)**

Samordning av regeringsuppdrag och utredningar

Samordning av stödförordningar

Samordning av budgetförslag

**Åtgärdsförslag
andra
delredovisningen
(PM 2025:05)**

Tydligare krav på utvärderingar

Digital plattform för bättre överblick
av offentliga erbjudanden

Utgångspunkter och ramverk

Motiv för offentliga åtaganden – vad bör staten göra?

Beskrivning av Sveriges näringslivsstruktur

Upplevda tillväxthinder hos svenska företag

Handelspolitik, Sveriges medlemskap i EU samt geopolitik och försvar

Statsstödsregelverket, skattesystemet, kompetensförsörjning och infrastruktur

Förslag för ett mer effektivt och ändamålsenligt företagsfrämjande

- Utifrån omvärldsanalys och tidigare litteratur
- Utifrån behov som identifierats i de båda delredovisningarna
- Utifrån fördjupning gällande överlapp inom export- och investeringsfrämjandet

Avgränsningar utifrån definition och pågående utredningar

Lämnar inte förslag om omfattning eller fördelning mellan intäcks- och utgiftssidan

Gör inga egna utvärderingar eller effektutvärderingar av enskilda aktiviteter

Lämnar både övergripande och mer detaljerade policyrekommendationer

Utgått från kraven om att statlig verksamhet ska präglas av hög effektivitet och god hushållning av statens resurser, regeringens förvaltningspolitiska inriktning, det näringspolitiska målet och delmålen samt mål för förenklingspolitiken

Statligt företagsfrämjande omfattar idag ett brett spektrum av statligt finansierade aktiviteter, så som bidrag, stöd, lån, skattereduktioner och rådgivning, som syftar till att främja investeringar, förbättra konkurrenskraft eller stödja företagens ekonomiska utveckling. Därtill ska det statliga företagsfrämjandet, liksom all statlig verksamhet, präglas av hög effektivitet och god hushållning med resurser. Utformningen av företagsfrämjandet bör vägledas av principer som hjälper till att hålla fokus på det övergripande syftet och minskar risken för godtyckliga beslut och brister i kvalitet. Vägledande principer kan dessutom skapa långsiktighet i aktiviteterna samt underlätta uppföljning och utvärdering. Mot denna bakgrund bör regeringen därför fastslå och i sin styrning tillse att:

- Det statliga företagsfrämjandet avgränsas genom att det utgår från en gemensam definition. Den definition som tagits fram inom detta regeringsuppdrag kan användas, men regeringen bör göra en bedömning gällande vad som ska definieras som statligt företagsfrämjande och inte.
- Strukturella och institutionella förutsättningar såsom regelverk, skattesystem, infrastruktur och kompetensförsörjning utgör de ramvillkor som är grunden för ett väl fungerande näringsliv. Åtgärder inom dessa områden är av särskild vikt, även om det också kan finnas behov av riktade aktiviteter för att lösa specifika utmaningar.
- Finansierade aktiviteter ska ha ett avgränsat syfte och mål och vidtas när det föreligger ett marknadsmisslyckande, behov av politisk styrning (direktionalitet) eller när externa omvärldsfaktorer motiverar ett offentligt ingripande, och ska i möjligaste mån komplettera privata alternativ.
- Nya finansierade aktiviteter ska formuleras i förhållande till andra, befintliga aktiviteter för att säkerställa att de är väl avvägda och adderar ett mervärde genom att exempelvis komplettera, förstärka eller fylla en identifierad lucka.
- Företagsfrämjandet bör koncentreras till ett begränsat antal genomförandeaktörer och nya aktiviteter fördelas till den som är bäst lämpad utifrån resurser och kapacitet.
- Målen för förenklingspolitiken ska genomsyra såväl styrning som genomförande. Finansierade aktiviteter ska därför utformas så att de är enkla att hantera för både företag och myndigheter samtidigt som risken för fusk och felaktiga utbetalningar minimeras.
- Företagsfrämjandet bör utformas så att aktiviteter löpande kan effektiviseras eller omprövas, vilket kräver förutsättningar för uppföljning och utvärdering.

Företagsfrämjandet består av separata aktiviteter och ansvarsområden som har vuxit fram över tid. Det är därför svåröverskådligt och fragmenterat samt komplext i sin utformning. Det finns många genomförandeaktörer med olika organisationsformer, styrmodeller och politiska uppdrag som sorterar under olika departement och kan påverkas av beslut inom andra politikområden. Även styrningen skiljer sig åt – från ägaranvisningar och regelverk för statliga bolag, till instruktioner och årliga regleringsbrev för myndigheterna. De statliga medel som regionerna hanterar styrs av statliga förordningar men beslutas av förtroendevalda regionpolitiker. Givet detta finns det behov av en förbättrad samordning.

- Klimat- och näringslivsdepartementet bör ansvara för att, utifrån de vägledande principerna, samordna frågor rörande statligt företagsfrämjande i en inter-departemental arbetsgrupp (IDA-grupp) eller annan organisationsform. Den sammansättning som utses behöver ha mandat att samordna följande frågor:
 - Framtagande av förslag på nya företagsfrämjande aktiviteter.
 - Överblick av initiativ genom att upprätta en förteckning av pågående uppdrag och utredningar gällande statligt företagsfrämjande.
 - Kartläggning av stödförordningar för att säkerställa att de gemensamt är utformade så effektivt och ändamålsenligt som möjligt, även i förhållande till varandra.
 - Samlad och stärkt styrning av myndigheter och andra genomförandeaktörer.
 - Uppföljning och rapportering av det statliga företagsfrämjandet.

Över 70 enskilda genomförandeaktörer har identifierats inom detta regeringsuppdrag. De utför en mängd olika typer av företagsfrämjande uppdrag; från att hantera medel för utbetalningar till olika former av förenklingsuppdrag. För att från regeringens håll få genomslag gällande förenklingsarbete och bättre villkor för företagen samt för bättre möjlighet till uppföljning och utvärdering bör åtgärder för en samlad styrning av myndigheter och andra genomförandeaktörer genomföras.

- Regeringen bör utifrån de vägledande principerna avgöra vilka genomförandeaktörer som ska vara verksamma inom företagsfrämjandet och därmed ingå i den samlade styrningen. I detta arbete kan tidigare förslag på sammanslagningar beaktas.
- Regeringen bör tillsätta en utredning eller uppdra till Statskontoret eller annan lämplig aktör, att tydliggöra hur finansieringen av statligt företagsfrämjande ska ske. Detta utifrån en analys av vad som ska finansieras via förvaltningsanslag, sakanslag, avgifter, villkor i andra regleringsbrev eller projektfinansiering.
- Regeringen bör besluta att det ska ske en återrapporering av kostnaden för genomförandeaktörernas handläggning av företagsfrämjande medel. I ett första steg bör detta avgränsas till att avse handläggning av direkta utbetalningar.
- Regeringen bör i sin styrning skapa de förutsättningar som behövs för att möjliggöra utvärdering av företagsfrämjande aktiviteter där det anses motiverat, exempelvis utifrån aktivitetens omfattning, kostnad eller andra principiella skäl.
- Regeringen bör klargöra vilka myndigheter och övriga genomförandeaktörer som i sin instruktion eller motsvarande styrning, ska ha förenklingsuppgifter. Syftet med förenklingsuppgifterna ska vara avgränsat och likartat formulerat och möjligt att följa upp.

I vår tidigare kartläggning noterades att en stor del av de företagsfrämjande aktiviteterna inte har effektutvärderats. En orsak till detta är att förutsättningarna för effektutvärdering i många fall saknas. För att avgöra vilka typer av satsningar som är mest effektiva behövs kunskap om hur de fungerar och vilka effekter de har i relation till kostnader och samhällsnytta. Bristen på effektutvärderingar innebär därmed att regeringen saknar tillförlitliga underlag för omprövning och omprioritering. Fler effektutvärderingar av hur enskilda åtgärder fungerar ger bättre underlag för att förstå och belysa större systemfrågor. Att skapa förutsättningar för denna typ av utvärderingar ger därmed större möjligheter att ompröva politiska beslut och över tid utforma politiken på ett mer träffsäkert och effektivt sätt. Förutsättningarna för effektutvärderingar behöver därför stärkas och volymen öka. Detta gäller för såväl direkta stöd och bidrag som för olika skatteutgifter. Viktigt att notera är dock att det varken vore kostnads- eller resurseffektivt att utvärdera alla aktiviteter.

- Regeringen bör säkerställa att resurskrävande och principiellt betydelsefulla aktiviteter utvärderas med fokus på aktiviteternas effekter. För särskilt resurskrävande aktiviteter som löper över lång tid bör regeringen säkerställa möjligheter till tidig omprövning.
- Regeringen bör stärka styrningen av genomförandeaktörer i syfte att förbättra förutsättningarna för effektutvärdering. Detta bland annat genom att ge i uppdrag att ta fram programteori, sätta mätbara primära och sekundära mål samt samla in och tillhandahålla data och dokumentation. Förutsättningarna för effektutvärderingar kan vidare förbättras genom en stärkt dialog mellan analysmyndigheter och genomförandeaktörer samt genom att genomförandeaktörerna drar nytta av och utvecklar den interna utvärderingskompetensen.
- Regeringen bör förtydliga att effektutvärderingar ska genomföras av en oberoende part såsom analysmyndigheterna. Konsulter som genomför effektutvärderingar på uppdrag av genomförandeaktörer är i detta fall inte att betrakta som en oberoende aktör.

Redovisningen av statligt företagsfrämjande sker idag vid olika tillfällen och i olika format. För att få en överblick av regeringens förda politik inom företagsfrämjandet och kunna följa det över tid föreslås därför att regeringen beslutar om en avgränsning av företagsfrämjandet och utifrån denna tillser att det sker en samlad rapportering. Detta för att få en överblick över hela företagsfrämjandet och kunna följa det över tid. Regeringen bör därför uppdra till en eller flera aktörer att kartlägga och sammanställa:

- Vilka åtgärder som vidtagits under föregående år gällande målen med regeringens genomförda förenklingsarbete enligt Skr. 2021/22:3.
- Andra regleringar och initiativ som genomförts under föregående år gällande företag utöver sådant som faller inom förenklingsarbetet.
- Samtliga pågående utredningar och uppdrag med bäring på företagsfrämjandet.
- De förslag som lämnats och/eller beslutats från olika företagsfrämjande utredningar och uppdrag under föregående år.
- Omfattningen av statligt finansierat företagsfrämjande för föregående år utifrån beslutad budget, inklusive uppgifter för statliga bolag samt utfästa garantier och lån, i likhet med den kartläggning som tagits fram inom detta regeringsuppdrag.
- Myndigheternas kostnad för handläggning av företagsfrämjande medel under föregående år, i första hand handläggning av direkta utbetalningar till företag.
- Genomförda effektutvärderingar gällande statligt finansierade aktiviteter. Innan de sedan används för omprövning, bör en värdering av kvaliteten genomföras.

Utifrån tidigare delredovisningar konstateras ett behov av att underlätta för företag via digitalisering, exempelvis gällande ansökningar och rapportering samt en överblick av aktuella erbjudanden, rådgivare, stöd och genomförandeaktörer. Det finns också ett behov av förbättrade system som visar på vilka medel som har betalats ut till olika företag för att få en överblick av hur medel fördelas samt för att möjliggöra uppföljningar och utvärderingar.

- Regeringen bör vidta åtgärder för en mer effektiv användning av ansöknings- och ärendehanteringssystem. Därför föreslås att lämplig aktör tilldelas uppdraget att utifrån vår kartläggning påbörja en inventering av:
 - Eventuella behov av förändringar i befintliga ansöknings- och ärendehanteringssystem.
 - Vilka genomförandeaktörer som skulle kunna använda gemensamma ansöknings- och ärendehanteringssystem.
 - Vilka möjligheter det finns att ansluta genomförandeaktörer till redan befintliga system.
- Regeringen bör säkerställa att rapporteringen till EU gällande statsstöd hanteras med befintliga inrapporteringssystem och att det inte utvecklas system utan hänsyn tagen till arbetet som sker inom uppdraget om en gemensam datainfrastruktur som slutredovisas i februari 2027.
- Regeringen bör redan nu vidta åtgärder för att skapa långsiktiga förutsättningar för utveckling och implementering av gemensam datainfrastruktur. Det är särskilt viktigt att ansluta Skatteverket till datainfrastrukturen eftersom myndigheten hanterar en betydande del av statens kostnader relaterade till företagsfrämjandet.

Detta regeringsuppdrag är avgränsat till statligt finansierat företagsfrämjande varpå EU-medel exkluderas. EU-medel är dock en viktig del av företagsfrämjandet och det krävs ofta nationell medfinansiering för att få ta del av EU-medel, vilket hanteras av statliga eller regionala genomförandeaktörer. EU-regleringar har också en stor inverkan på svenska företag. Det är därför viktigt att betrakta dessa medel som ett verktyg för att möjliggöra viktiga satsningar inom Sverige.

- Regeringen bör beakta tidigare lämnade förslag gällande färre genomförandeaktörer och en effektivare hantering av medel då en stärkt samordning är eftersträvarvärt även om det behöver bedömas från fall till fall. Tidigare förslag gäller exempelvis en samlad hantering av jordbruksfonderna på Statens jordbruksverk, en centrering av länsstyrelsernas handläggning och en förvaltande myndighet för strukturfonderna.
- Regeringen bör utöver kravet på att åtgärder inom EU ska präglas av budgetrestriktivitet även ta fram riktade målformuleringar avseende svenska målsättningar och prioriteringar och driva dessa.
- Regeringen bör tillse att de nationella förordningar som styr medfinansieringen till EU-medel samlat är utformade för att vara kompatibla med EU-medlen.
- Regeringen bör fortsatt driva på för regelförenklingar inom EU-samarbetet för att säkerställa ett ändamålsenligt, proportionerligt och enkelt regelverk. Det krävs ett långsiktigt och målmedvetet arbete gällande detta för att uppnå målsättningen att svenska och europeiska företag inte ska hamna efter i konkurrensen med företag utanför EU.
- Regeringen bör ta fram principer kring möjligheter till regional anpassning av regelverk när det så medges och att implementering som går utöver de skyldigheter som följer av EU-lagstiftningen bör undvikas eller motiveras.

Skattesystemets utformning är avgörande för företagande, entreprenörskap och produktivitet och bör som utgångspunkt vara generellt med breda skattebaser och skatteutgifter som omprövas regelbundet. Antalet skatteutgifter bör hållas nere för att minska komplexiteten i systemet.

- Regeringen bör genomföra en större översyn av företagsbeskattningen i syfte att skapa neutralitet mellan olika företags- och finansieringsformer.
- Regeringen bör genomföra en ny översyn av mervärdesskatterna för att utreda hur skattebasen för mervärdesskatten kan breddas och skattesatserna harmoniseras, i syfte att förbättra konkurrensneutraliteten och förenkla för företag och myndigheter.
- Regeringen bör vidta åtgärder för att analysera och utvärdera större skatteutgifter på ett mer systematiskt sätt, exempelvis genom att återinföra analyser av enskilda skatteutgifters samhällsekonomiska effektivitet och sysselsättningseffekt i regeringens årliga redovisning av skatteutgifter. Utifrån dessa kan sedan företagsfrämjandets omfattning och fördelningen mellan skattesidan och utgiftssidan analyseras vidare.

Inom detta regeringsuppdrag har vi identifierat ett antal frågor som inte varit möjliga att utreda grundligt och som därför behöver granskas ytterligare, varpå det nedan lämnas förslag på nya utredningar och/eller uppdrag.

- Regeringen bör besluta om att fortsatt utreda hur export- och investeringsfrämjandet kan göras så effektivt och ändamålsenligt som möjligt genom att belysa följande frågor:
 - En översyn av vilken grundfinansiering som krävs för genomförandeaktörer inom export- och investeringsfrämjandet, i förhållande till att verksamhet idag också bedrivs i projektform med finansiering från EU, Tillväxtverket och olika regioner.
 - Regionernas roll i export- och investeringsfrämjandet utifrån om detta ska vara ett regionalt eller statligt åtagande och hur det ska finansieras.
 - Granskning om det finns positiva effekter av att slå samman Svensk Exportkredit (som är ett statligt bolag) med Exportkreditnämnden (som är en myndighet). Det finns ingen överlappande verksamhet mellan dessa, men i bland annat Danmark och Norge är lån, krediter och garantier numera organiserade hos samma aktör.
 - Tydliggörande av Business Swedens uppdrag att verka för export- och investeringsfrämjande i hela landet i förhållande till Almi vars dotterbolag delvis ägs av regionerna och som idag driver flera export- och investeringsfrämjande projekt.
 - Styrningen av Business Sweden och Almi AB för att avgöra om de borde ha samma ansvariga departement.
- Regeringen bör besluta om att utreda Research Institutes of Sweden (RISE) med fokus på bland annat vad som är RISE:s roll som statligt bolag i förhållande till myndigheter och lärosäten med liknande verksamhet, hur verksamheten bör se ut och finansieras samt om detta är ett offentligt åtagande som ska finansieras av statliga medel. Detta utifrån otydligheter gällande RISE roll och bidrag i forsknings- och innovationssystemet samt en komplex finansiering.
- Regeringen bör besluta om att utreda hur stor del av den statliga finansiering som avsätts för företagsfrämjande som kommer företagen till del och hur mycket som förmedlas vidare till andra offentliga aktörer och intermediärer. Det bör även utredas hur mycket som används till administrativa kostnader och handläggning. Detta kan utredas samlat med kostnaden för hanteringen som föreslås under Samlad och stärkt styrning av genomförandeaktörer.

Åsa Hernerud: asa.hernerud@tillvaxtanalys.se 010-447 44 44
Peter Frykblom: peter.frykblom@tillvaxtanalys.se 010-447 44 26

info@tillvaxtanalys.se

www.tillvaxtanalys.se

www.linkedin.com/company/tillvaxtanalys/